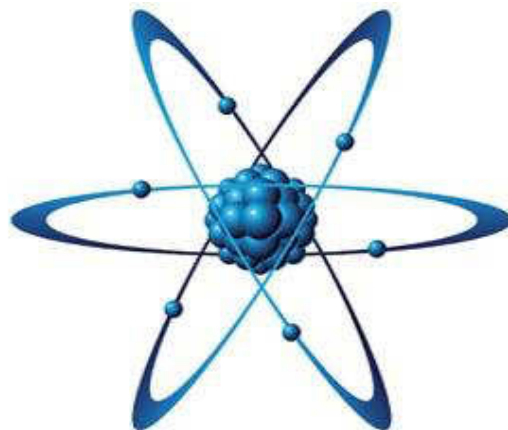

Міністерство освіти і науки України
Уманський національний університет садівництва (Україна)
Господарча академія ім. Д.А. Ценова (Болгарія)
Державна Вища Професійна Школа в Плоцьку (Польща)
Університет Південної Богемії в Чеських Будейовіцах (Чеська республіка)
Академія імені Якуба з Парадижа (Польща)

МАТЕРІАЛИ V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**“АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
СУЧАСНОЇ АГРАРНОЇ НАУКИ”**

Умань – 2017

мінеральні поживні речовини, що утворюються в процесі мінералізації в значній кількості вимиваються за межі корневих систем плодкових дерев. За цієї системи утримання необхідною умовою є внесення органічних добрив, яких в останні роки дуже не вистачає через занепад тваринницької галузі. Тому для поліпшення родючості ґрунту в незрошуваних садах замість парової варто застосовувати паро-сидеральну систему утримання ґрунту в міжряддях. Ця система в більшій мірі забезпечує поповнення ґрунту органічною речовиною. За неї у якості зеленого добрива у міжряддях саду вирощують ярі або озимі сидерати. Ярі висівають, навесні або влітку та заробляють в ґрунт, відповідно, влітку та восени. Озимі сидерати висівають восени та заробляють навесні наступного року. Вирощування озимих сидератів більш ефективно порівняно з ярими, тому що вони нарощують зелену масу та забирають поживні елементи і вологу восени і рано навесні, не конкуруючи при цьому з плодковими деревами.

В останні роки все більше поширюється застосування дерново-перегнійної системи утримання ґрунту в плодкових насадженнях. Вона вважається найефективнішим способом покращення агрономічних властивостей ґрунту та підтримки в ньому рівноважного балансу гумусу без застосування органічних добрив. Вона, як правило, застосовується в зрошуваних садах та в зональних умовах достатнього природного зволоження. За неї в міжряддях проводять залуження сіяними багаторічними травами чи травосумішами або природною трав'янистою рослинністю. Трави впродовж вегетаційного сезону декілька разів періодично скошують, залишаючи скошену масу на поверхні ґрунту в якості мульчі. В результаті ґрунт у більшій мірі порівняно з попередньо зазначеними системами, поповнюється органічними речовинами і забезпечується достатня його гумусованість без внесення органічних добрив. Однак за умов недостатнього та нестійкого зволоження ця система може негативно впливати на продуктивність плодкових дерев, так як трав'яниста рослинність конкурує з ними в основному за вологу та в певній мірі за поживні речовини. Тому для задоволення потреб трав у живленні та недопущенні конкуренції рекомендується додатково вносити азотні добрива (до 60 кг/га д.р.), а також проводити підживлення плодкових дерев за їх потреб, у певні фази росту й розвитку.

Отже, система утримання ґрунту в насадженнях яблуні є важливим заходом, від якого значною мірою залежать ріст і розвиток, урожайність дерев і якість, та собівартість плодів. Тому ґрунт у міжряддях саду потрібно утримувати під системою, яка найбільш ефективна залежно від зональних агрокліматичних умов або можливостей вологозабезпечення плодкових дерев зрошенням. При цьому необхідно застосувати раціональну систему удобрення, яка залежно від утримання ґрунту сприяє оптимальному живленню рослин.

ДИНАМІКА ВРОЖАЙНОСТІ ОЗИМОГО ЖИТА В ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Т. К. КОСТЮКЄВИЧ, кандидат географічних наук

К. В. ЄРМОЛЕНКО, магістрант

Одеській державний екологічний університет, м. Одеса, Україна

Жито є дуже перспективною культурою для України, враховуючи його стійкість до несприятливих погодних умов, а також нечутливість до багатьох поширених хвороб.

На відміну від пшениці озимої, жито має більш високу едафостійкість, тобто ця культура є менш вибагливою до ґрунтових умов, може рости за підвищеної кислотності ґрунту. Кореневі волоски жита здатні засвоювати з ґрунту важкорозчинні мінеральні сполуки. Також жито має вищу стійкість до морозів та бур'янів, недуг та шкідників, високу екологічну пластичність, може вирощуватися після гірших попередників.

Усе це ставить жито озиме в ряд особливо цінних сільськогосподарських культур сьогодення, проте не слід забувати, що розкрити свій потенціал кожна культура, зокрема, і жито спроможне лише за належного рівня агротехніки.

Серед озимих культур озиме жито характеризується найвищою морозостійкістю. У безсніжні зими воно легко витримує морози до мінус 25 °С, а при доброму загартуванні йому не шкодить зниження температури повітря до мінус 35 °С. Проте озиме жито, особливо тетраплоїдні сорти, недостатньо зимостійке, зокрема малостійке проти випрівання та вимокання. Зерно жита здатне проростати при температурі ґрунту 1- 2 °С, а дружні сходи з'являються при температурі 6-12 °С.

Важливу роль в житті рослин грають температурні умови – прискорюють або сповільнюють розвиток культури озимого жита в певні періоди. Максимальна продуктивність рослин проявляється тільки при оптимальному температурному режимі, властивому кожному виду, сорту і змінюваному по фазах їх розвитку. Процес кущення озимого жита найкраще відбувається при температурі 10-12 °С, при її зниженні до 4-5 °С кущення припиняється. Сума ефективних температур від сходів до кущення жита становить 67 °С. У період вегетації сприятливою для жита є температура 18-20 °С.

В період підготовки рослин до зими оптимальні умови складаються, коли температура вдень поступово знижується до 5-10 °С, а вночі - до легких заморозків. Потім в денний час вона повинна знизитися до 2-5 °С, а в подальшому - до мінус 2-5 °С як вдень, так і вночі. При такому ході температури в сонячну осінь рослини накопичують достатню кількість цукру і витримують зниження температури ґрунту на глибині залягання вузла кушіння до мінус 20-22 °С.

Жито менш вимогливе до вологи, ніж озима пшениця. Воно досить ефективно використовує осінньо-зимові опади і краще витримує весняні посухи завдяки добре розвиненій кореневій системі. Проте в суху осінь сходи бувають досить зрідженими і рослини погано кушаться. Транспіраційний коефіцієнт у жита нижчий, ніж у озимої пшениці (340 - 420). Формуючи великий рівень зерна, соломи і коріння, озиме жито витрачає багато води. Проте, використовуючи вологу осінніх, весняних, зимових і літніх опадів і розвиватись переважно при невисоких температурах і зниженому випарі, жито зазвичай буває забезпечена потрібною кількістю вологи. Окремі нетривалі засухи воно переносить безболісно.

Хлібопекарські якості зерна жита, на відміну від пшениці, визначаються не вмістом клейковини та її якістю, а показником «число падіння», яке характеризує стан вуглеводно-амілазного комплексу зерна жита і для хлібопечення повинно становити не менше 80 секунд. Вибір необхідного сорту дозволить повніше розкрити можливості застосовуваної технології, а інтенсивна технологія створює умови для реалізації потенційних можливостей самого сорту.

Станом на 14 квітня 2016 року в реєстр сортів рослин України, придатних

до поширення, включено 34 сорти озимого жита. Серед них німецької селекції – Пікассо, Фугато, Гуттіно, Бразетто, Палацо, КВС Магніфіко; Польської – Данківській діамант

Значення врожаю озимого жита коливаються рік від року - чим вище середня врожайність, тим більше коливання. Для отримання планованих урожаїв поряд з детальною оцінкою агрокліматичних ресурсів необхідно вивчення часової мінливості врожаїв у різних агрокліматичних зонах. Урожайність в кожному конкретному році формується під впливом цілого комплексу факторів.

Нами був виконаний аналіз динаміки врожайності озимого жита за період з 1984 по 2013 роки. За допомогою методу гармонійних ваг нами була визначена тенденція врожайності, досліджувалися ряди врожайності. Також були визначені відхилення розрахункових значень треба від фактичних, проведена оцінка правильності вибору виду тренда і перевірка гіпотеза про те, що випадкова компонента являє собою стаціонарний випадковий процес.

При середній багаторічній врожайності озимого жита в 20,2 ц/га вирівняний рівень врожайності на початок розглянутого періоду, під впливом культури землеробства, становив 18,6 ц/га. В кінці досліджуваного періоду значення врожаю підвищилось - 22,2 ц/га .

Під впливом погодних умов окремих років врожай значно варіював. Мінімальне значення врожаю озимого жита в 15,0 ц/га та 15,6 ц/га спостерігалось в 1999 та 2006 роках, а максимальні значення - у 1990 та 2011 році та становило 25,7 та 25,1 ц/га.

З розглянутого періоду в 13 роках спостерігались сприятливі погодні умови, що дало можливість отримати прибавку врожаю від 0,3 до 3,7 ц/га. В інші роки погодні умови справили негативний вплив на врожай, що виразилося в негативному відхиленні від – 0,2 до -4,7 ц/га.

Розглянемо більш детально значення динаміки врожайності озимого жита в Львівській області. Так, починаючи з 1992 року значення врожайності поступово знижується, а починаючи з 2008 року спостерігається тенденція стійкого росту врожайності, що свідчить про позитивні зміни у виробництві озимого жита в останні роки в Львівській області.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ЖИТА ОЗИМОГО В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Т. К. КОСТЮКЄВИЧ, кандидат географічних наук

М. М. ЛУКА, студентка

Одеській державний екологічний університет, м. Одеса, Україна

Озиме жито (*Secale cereale* L.) - культура, що забезпечує протягом кількох століть повноцінне харчування населення багатьох країн світу. Озиме жито - зернова культура, яка має велике значення, особливо в районах, де обмежена обробіток озимої пшениці через ґрунтово-кліматичних умов, що дозволяє віднести цю сільськогосподарську культуру до групи культур найменшого економічного ризику при її вирощуванні.

Жито знаходить різне застосування. У вигляді борошна воно використовується для випічки хліба. Житній хліб, особливо простого помелу,